

**Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστήμιων Αθηνών**

Αθήνα, 20/07/2016

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

**Παρέμβαση της Φιλοσοφικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
για το θέμα της παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας
με αφορμή
τα «Πορίσματα» του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία
(«η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών»)
και**

το κείμενο της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής με τίτλο «Εθνικός και κοινωνικός διάλογος για την παιδεία – Διαπιστώσεις, προτάσεις και χρονοδιαγράμματα υλοποίησης»

Η Κοσμητεία της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), στη Συνεδρίαση της 28^{ης} Ιουνίου 2016, αποφάσισε ομόφωνα τη σύνταξη κειμένου-παρέμβασης για το θέμα της παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας (ΠΔΕ) με αφορμή τα «Πορίσματα» του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία («η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών», κυρίως σελ. 15-16, 42-54) και το κείμενο της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής με τίτλο «Εθνικός και κοινωνικός διάλογος για την παιδεία – Διαπιστώσεις, προτάσεις και χρονοδιαγράμματα υλοποίησης».

Η Φιλοσοφική Σχολή πρωτοστάτησε στις προσπάθειες που κατέβαλε το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών για την εξασφάλιση της ΠΔΕ των αποφοίτων του, πριν και μετά το 2010, έτος κατά το οποίο ψηφίστηκε ο πρώτος σχετικός νόμος. Το ΕΚΠΑ με δημόσιες παρεμβάσεις, συζητήσεις με τους υπεύθυνους κρατικούς φορείς (αρμόδιο Υπουργείο και ΙΕΠ), αλλά και εσωτερικές διεργασίες (μελέτη από αρμόδιες επιτροπές, συζήτηση στα Τμήματα, τις Σχολές και τη Σύγκλητο) συνέβαλε ουσιαστικά στην τροποποίηση του Ν. 3848/2010 (ΦΕΚ Α' / 71/ 19.05.2010) και τη βελτίωσή του με τον Ν. 4186/2013 (ΦΕΚ Α' 193/ 17.09.2013).

Σύμφωνα με τον τελευταίο αυτό νόμο, για την εξασφάλιση της ΠΔΕ προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη μέσα στο πρόγραμμα σπουδών διδακτικών αντικειμένων που εμπίπτουν στις ακόλουθες θεματικές περιοχές:

1. Θέματα εκπαίδευσης και αγωγής,
2. Θέματα μάθησης και διδασκαλίας,
3. Ειδική διδακτική και πρακτική άσκηση.

Στα πανεπιστημιακά Τμήματα για την απόκτηση της ΠΔΕ δίδεται η δυνατότητα:

- να ενσωματώσουν την απόκτησή της στο πτυχίο τους ως
  - υποχρεωτική για όλους/όλες τους/τις αποφοίτους ή
  - προαιρετική με την επιλογή συγκεκριμένων μαθημάτων
- να την αποκτούν οι απόφοιτοι εκτός πτυχίου
- να την έχουν ορισμένα Τμήματα ενσωματωμένα στο πτυχίο τους εκ του νόμου.

Επιπλέον ο νόμος επιλύει το μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα της εξασφάλισης των εισαχθέντων στα Πανεπιστήμια προ του ακαδημαϊκού έτους 2013-2014 νυν αποφοίτων τους.

Πολλά πανεπιστημιακά Τμήματα (μεταξύ των οποίων τα περισσότερα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ) ενσωμάτωσαν στο πτυχίο τους την ΠΔΕ για όλους τους αποφοίτους. Κάποια άλλα Τμήματα έδωσαν τη δυνατότητα της προαιρετικής απόκτησής της μέσω επιλογής συγκεκριμένων

μαθημάτων που υπάρχουν στο πρόγραμμα σπουδών και, τέλος, υπήρξαν Τμήματα που θεώρησαν ότι η ΠΔΕ πρέπει να εξασφαλισθεί εκτός πτυχίου με την παρακολούθηση σχετικών προγραμμάτων που δημιουργούνται από ειδικούς (για παράδειγμα Πρόγραμμα που παρέχουν από κοινού τα Τμήματα ΦΠΨ-Φιλολογίας-Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ). Σημειώνεται επίσης ότι πολλά πανεπιστημιακά Τμήματα –και του ΕΚΠΑ– έχουν ενσωματωμένη την ΠΔΕ στο πτυχίο τους εκ του νόμου.

Τα προγράμματα σπουδών που προσφέρουν στους αποφοίτους τους την παιδαγωγική επάρκεια/ΠΔΕ ως ένα επιπλέον προσόν στήριξαν την επιλογή τους αυτή σε κριτήρια επιστημονικά, στον χαρακτήρα και στο περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών τους αλλά και στη μακρά εμπειρία τους και τη συνδεδεμένη με την εκπαίδευση ιστορική τους παράδοση. Επιπλέον, θεώρησαν ότι αυτό είναι χρήσιμο σε συνθήκες μαζικής και μακρόχρονης ανεργίας των νέων ανθρώπων και τους δίδει τη δυνατότητα να το αποκτήσουν//ότι, έτσι, παρέχεται στους αποφοίτους τους η δυνατότητα να αποκτήσουν το επιπλέον αυτό προσόν μέσα στο χρονικό πλαίσιο των βασικών σπουδών τους χωρίς να επιβαρυνθούν αργότερα σε χρόνο και οικονομική δαπάνη.

Σχετικά με τα «Πορίσματα» του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία («η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών»)

Στα «Πορίσματα» του Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία, της 27ης Μαΐου 2016, τα ζητήματα της ΠΔΕ τίθενται και στα δυο τμήματα του κειμένου, δηλαδή:

- στην Εισαγωγή του Προέδρου (σ. 15-16) και
- στα Πορίσματα της Επιτροπής (5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, σ. 42 κ.ε.)

Τα ζητήματα αυτά θα μπορούσαν να διακριθούν σε δυο κατηγορίες:

1. Περιγραφές του ιστορικού και της ισχύουσας κατάστασης ως προς την ΠΔΕ.
2. Συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο παροχής της ΠΔΕ.

Μια γενική διαπίστωση είναι ότι αφενός οι περιγραφές συχνά δεν λαμβάνουν υπόψη τα ισχύοντα σε αρκετά Τμήματα των ΑΕΙ, με παράδειγμα τα Τμήματα Φιλολογίας, Ιστορίας-Αρχαιολογίας και ΦΠΨ της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ, και αφετέρου ότι οι προτάσεις του Προέδρου και της Επιτροπής εμφανίζουν ορισμένες ασάφειες και δεν ταυτίζονται απολύτως.

Ειδικότερα:

1. Περιγραφές του ιστορικού και της ισχύουσας κατάστασης ως προς την ΠΔΕ.

1.1. Στην Εισήγηση του Προέδρου αναγράφεται ότι «**οι φοιτητές κατά κανόνα εκπαιδεύονται για να έχουν διδακτική επάρκεια σε ένα γνωστικό αντικείμενο και σπανιότερα σε ένα διεπιστημονικό πεδίο, το οποίο ως εκπαιδευτικοί θα κληθούν να υπηρετήσουν**», ενώ «**στις επιμέρους σχολές δεν αναπτύσσεται εκ των πραγμάτων η κουλτούρα της εκπαίδευσης στο σχολείο**» (σ. 15).

Στα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής, τα οποία αναφέραμε παραπάνω, η ΠΔΕ παρέχεται για τον ευρύ και διεπιστημονικό κλάδο «ΠΕ02 Φιλολόγων» (απόφοιτοι Τμήματος Φιλολογίας, Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Τμήματος Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας), επίσης για τους κλάδους ΠΕ05 (απόφοιτοι Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας), ΠΕ06 (απόφοιτοι Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας), ΠΕ07 (Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας), ΠΕ16 (Τμήμα Μουσικών Σπουδών), ΠΕ32 (Τμήμα Θεατρικών Σπουδών), ΠΕ34 (Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας) και ΠΕ40 (Τμήμα Ισπανικής Γλώσσας και Φιλολογίας). Να υπογραμμιστεί εδώ ότι η κατηγορία ΠΕ02 καλείται να διδάξει πληθώρα αντικειμένων, όπως η Γλώσσα, η Λογοτεχνία, η Ιστορία, η Γραπτή Έκφραση, τα Αρχαία Ελληνικά από πρωτότυπο, τα Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση. Επιπλέον, η κουλτούρα της εκπαίδευσης στο σχολείο είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη και πολύπλευρη. Αυτό πιστοποιείται μέσω:

- της μελέτης των Προγραμμάτων Σπουδών των Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής, στα οποία εντάσσονται μαθήματα που αφορούν στην κουλτούρα της εκπαίδευσης στο σχολείο (Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ιστορία της Εκπαίδευσης, Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Κοινωνική Ψυχολογία, Σχολική Ψυχολογία, Δυναμική των ομάδων κ.ά)
- των ποικίλων και πολλαπλών δράσεων των Τμημάτων, οι οποίες αφορούν τόσο στην επικοινωνία των φοιτητών με σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και στη βιωματική τους συμμετοχή στα δρώμενα των σχολείων (συμμετοχή στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ, διδακτική άσκηση φοιτητών, οργάνωση δειγματικών διδασκαλιών από μέλη ΔΕΠ των Τμημάτων για τους φοιτητές, mentoring των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών από φιλόλογους της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) όσο και στην επικοινωνία σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με τα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής

εφόσον σε εβδομαδιαία βάση και καθόλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους σχολεία υλοποιούν εκπαιδευτικές επισκέψεις σε Τμήματα και μονάδες (π.χ. Μουσεία, Εργαστήρια) της Σχολής και συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Ενημερωτικών Επισκέψεων δημόσιων και ιδιωτικών Σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που λειτουργεί με πρωτοβουλία και σχεδιασμό της Κοσμητείας.

1.2. Στα Πορίσματα της Επιτροπής, αφού μνημονεύονται οι Νόμοι 3848/2010 και 4186/2013 (σ. 42), αναφέρονται τα ακόλουθα:

1.2.1. Στην περίπτωση Τμημάτων που έχουν εισαγάγει μαθήματα ΠΔΕ στα προγράμματα σπουδών τους, «τα μαθήματα αυτά δεν απευθύνονται σε όλους τους φοιτητές, αλλά τα επιλέγουν μόνο όσοι προτίθενται να επιλέξουν το καθηγητικό επάγγελμα» (σ. 42).

Τα παραπάνω δεν είναι ορθά καθώς δεν λαμβάνουν υπόψη ότι Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ παρέχουν την ΠΔΕ υποχρεωτικά για όλους τους φοιτητές τους.

1.2.2. Τα Τμήματα προσχολικής, δημοτικής εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής έχουν την επάρκεια ενσωματωμένη στο πτυχίο τους (σ. 42).

Ωστόσο δεν μνημονεύονται ως ανήκοντα στην ίδια περίπτωση τα Τμήματα ΦΠΣ σε πανελλαδικό επίπεδο (ΦΠΣ του ΕΚΠΑ, ΦΠ Θεσσαλονίκης, ΦΠΣ Ιωαννίνων και ΦΚΣ Κρήτης).

1.2.3. «Λίγες είναι οι περιπτώσεις Τμημάτων που προσφέρουν στους φοιτητές τους επιστημονική εξειδίκευση, γνώσεις παιδαγωγικής και ειδικής διδακτικής του γνωστικού αντικείμενου και πρόκειται κυρίως για τα τμήματα ξένων γλωσσών και φιλολογιών» (σ. 43).

Και πάλι δεν λαμβάνονται υπόψη τα Τμήματα Φιλολογίας, Ιστορίας-Αρχαιολογίας και ΦΠΣ της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Στα προγράμματα των παραπάνω Τμημάτων εντάσσονται μαθήματα που αφορούν στην ειδική διδακτική και των τεσσάρων βασικών μαθημάτων που ο κλάδος ΠΕ02 καλείται να υποστηρίξει στη σχολική μονάδα: Ειδική Διδακτική Αρχαίων Ελληνικών, Ειδική Διδακτική Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Ειδική Διδακτική της Νέας Ελληνικής ως Δεύτερης/Ξένης Γλώσσας, Ειδική Διδακτική Λογοτεχνίας, Ειδική Διδακτική Ιστορίας.

1.2.4. Στα Συμπεράσματα αναγράφεται ότι «Η Ελλάδα είναι ίσως η τελευταία χώρα στην ΕΕ στην οποία το πτυχίο σε ένα γνωστικό αντικείμενο θεωρείται ικανό προσόν για την παροχή ποιοτικού εκπαιδευτικού έργου», καθώς και ότι «δεν υπάρχει μια ενιαία πολιτική για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών τόσο στην α/βάθμια όσο και τη β/βάθμια εκπαίδευση, η θεσμοθέτηση του πιστοποιητικού παιδαγωγικής επάρκειας για τους εκπαιδευτικούς της β/βάθμιας δεν έχει αλλάξει σημαντικά το τοπίο, η θεσμοθέτηση του διαγωνισμού του ΑΣΕΠ δεν είχε επίδραση στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών» (σ. 43).

Τα παραπάνω αφενός δεν λαμβάνουν υπόψη την ισχύουσα σαφή νομοθεσία, την εφαρμογή της οποίας από την πλευρά των ΑΕΙ ελέγχει η Πολιτεία και προς την οποία ήδη έχουν εναρμονιστεί Τμήματα ΑΕΙ, όπως τα προαναφερθέντα, αφετέρου χαρακτηρίζονται από έναν βαθμό ασάφειας.

Ειδικότερα πρέπει εδώ να τονιστούν τα εξής:

- Είναι σαφές και αποτελεί κοινό τόπο ότι η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών οφείλει να εναρμονίζεται με αρχές και άξονες που διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού τόσο προς την κατεύθυνση της μαθησιακής και διδακτικής διαδικασίας, η οποία συντελείται εντός της σχολικής τάξης, όσο και προς την κατεύθυνση της άσκησης διοικητικού και οργανωτικού έργου στην ευρύτερη σχολική μονάδα. Το ίδιο σαφές είναι, όμως, ότι οι βαθμίδες εκπαίδευσης δεν διακρίνονται τυχαία, αλλά με βάση ποικίλες αρχές ανάπτυξης του παιδιού, οι οποίες και απαιτούν διαφορετικότητα στην επιλογή καθώς και υιοθέτηση εκείνων των παιδαγωγικών αρχών και των διδακτικών πρακτικών, που θα διασφαλίζουν συνεχώς την αποτελεσματικότητα στη σχολική τάξη και τη διαφοροποίηση της αποτελεσματικότητας αυτής ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Από εδώ προκύπτει η ανάγκη διάκρισης των Πανεπιστημιακών Τμημάτων, τα οποία προετοιμάζουν εκπαιδευτικούς διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης.
- Φυσικά και το πιστοποιητικό παιδαγωγικής επάρκειας δεν έχει αλλάξει το τοπίο στην ελληνική εκπαίδευση εφόσον δεν κρίθηκε μέχρι τώρα απαραίτητο για όσους ήδη υπηρετούν. Οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί της κατηγορίας ΠΕ02 δεν είναι κάτοχοι του πιστοποιητικού, εφόσον δεν τους ζητήθηκε ποτέ.
- Ο διαγωνισμός του ΑΣΕΠ φυσικά και επέδρασε στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, αφού αποτέλεσε κίνητρο και αφορμή να ξεκινήσει διάλογος για την παιδαγωγική και διδακτική επάρκεια, ο οποίος και οδήγησε στην αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των

Τμημάτων του ΕΚΠΑ, που δυνάμει οδηγούν στην εκπαίδευση, με τον τρόπο που έχει ήδη περιγραφεί και σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της φυσιογνωμίας του κάθε Τμήματος.

2. Συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο παροχής της ΠΔΕ.

2.1. Στην Εισήγηση του Προέδρου (σ. 15-16), προτείνονται:

2.1.1. Δημιουργία Σχολών Εκπαίδευσης που θα εστιάζουν στην προετοιμασία με μεταπτυχιακά προγράμματα όσων επιθυμούν να εργαστούν στην εκπαίδευση.

2.1.2. Βραχυπρόθεσμα, διετής υποχρεωτική εισαγωγική επιμόρφωση όσων πρωτοδιορίζονται στην εκπαίδευση μετά τις εξετάσεις του ΑΣΕΠ.

Επομένως, απουσιάζει η παροχή της ΠΔΕ εντός των προπτυχιακών προγραμμάτων, όπως ισχύει σήμερα, αλλά και ως προϋπόθεση για τον διορισμό στην εκπαίδευση, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον. Ο μεν στόχος των Σχολών Εκπαίδευσης είναι ασαφής και μακροπρόθεσμος, η δε εισαγωγική επιμόρφωση αφορά σε εκπαιδευτικούς που έχουν ήδη διορισθεί.

Επιπλέον, είναι γνωστό ότι η κατάρτιση δεν αποτελεί στόχο και επιδίωξη του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών. Οι μεταπτυχιακές σπουδές εξειδικεύουν και εμβαθύνουν την κατάρτιση που οι προπτυχιακές σπουδές έχουν παράσχει. Βάσει της ίδιας συλλογιστικής δεν νοείται επιμόρφωση χωρίς κατάρτιση. Η επιμόρφωση χρήζει πρωτογενούς υλικού, ώστε να αποκτά νόημα η επικαιροποίηση της γνώσης και η εφαρμογή της, πεδία αναφοράς της έννοιας και της πρακτικής της επιμόρφωσης.

2.2. Στα Πορίσματα Επιτροπής:

2.2.1. Αντίθετα, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι έργο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στο πλαίσιο της αυτονομίας τους να σχεδιάσουν τα προγράμματα σπουδών τους, ότι η οργάνωση δεν μπορεί να είναι ομοιόμορφη και συγκεκριμένα ότι η ένταξη των μαθημάτων και της πρακτικής άσκησης που οδηγούν στην παιδαγωγική προετοιμασία των μελλοντικών εκπαιδευτικών θα εκτείνεται είτε στα πλαίσια του προβλεπόμενου χρονικού ορίου των σπουδών είτε σε επιπλέον χρόνο (σ. 45).

2.2.2. Επιπροσθέτως αναγράφεται ότι στην Επιτροπή συζητήθηκε κατά πόσο ο κύκλος των προπτυχιακών σπουδών πρέπει να παρέχει την ΠΔΕ σε όλους ή μόνον σε όσους το επιθυμούν, χωρίς τα μέλη της να συμφωνήσουν απόλυτα (σ. 45-46).

Επομένως, πρόκειται για το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο ήδη έχουν εφαρμόσει πανεπιστημιακά Τμήματα, άλλα έχοντας εντάξει μαθήματα που οδηγούν στην ΠΔΕ στο πρόγραμμα σπουδών τους και άλλα όχι. Στη δεύτερη περίπτωση οι απόφοιτοι των Τμημάτων αυτών μπορούν να λάβουν την ΠΔΕ μετά το πέρας των σπουδών τους, μέσω εξωτερικών προγραμμάτων.

Το θέμα της υποχρεωτικής ή μη παροχής της ΠΔΕ έχει ήδη αντιμετωπισθεί από Τμήματα, ανάλογα με τις αποφάσεις των μελών τους.

Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, παρά τη σύγκλιση με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, το γεγονός αυτό δεν δηλώνεται ρητά και δεν είναι σαφές ότι η Επιτροπή το υιοθετεί.

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι στα εν λόγω πορίσματα της Επιτροπής χρησιμοποιείται ο παρωχημένος πλέον επιστημονικά όρος «πρακτική άσκηση» έναντι του ορθού «διδασκτική άσκηση». Ο πρώτος παραπέμπει σε απλή παρακολούθηση των δρώμενων στη σχολική μονάδα ευρύτερα, ενώ ο δεύτερος στην ενεργό συμμετοχή του εκπαιδευόμενου. Στα «Πορίσματα» καλό θα ήταν να υπάρχει η σύγχρονη, δόκιμη και ορθή ορολογία, η οποία απεικονίζει και αυτό που γίνεται στα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής.

2.2.3. Επίσης, παρακάτω η Επιτροπή επανέρχεται στα ακόλουθα:

2.2.3.1.: «σύσταση πρότασης για δημιουργία Σχολών Εκπαίδευσης που θα εστιάζουν στην προετοιμασία αυτών που επιθυμούν να εργαστούν στην εκπαίδευση. Οι Σχολές θα αποτελούνται από τα τρέχοντα Τμήματα Προσχολικής και Δημοτικής Εκπαίδευσης και τους Τομείς Παιδαγωγικής (στα πανεπιστήμια που υπάρχουν)» (σ. 45).

Τα μεταπτυχιακά αυτά προγράμματα θα αναγνωρίζονται ως σημαντικό εφόδιο μέσω αυξημένης μοριοδότησης από την πολιτεία στις διαδικασίες επιλογής εκπαιδευτικών.

2.2.3.2.: Εισαγωγική επιμόρφωση στο επάγγελμα, που θεσμοθετήθηκε με το Π.Δ. 45/1999 και έκτοτε υλοποιήθηκε κάθε χρόνο μέχρι το σχολικό έτος 2012, όταν σταμάτησαν οι διορισμοί εκπαιδευτικών (σ. 45 κ.ε.).

Ως προς το 2.2.3.1., δεν είναι σαφές εάν πρόκειται για περαιτέρω εμβάθυνση ή για Σχολές που θα παρέχουν κατ' αποκλειστικότητα την ΠΔΕ (το τελευταίο θα δημιουργήσει σοβαρά πρακτικά και ουσιαστικά προβλήματα στο εκπαιδευτικό τοπίο). Τι ακριβώς σημαίνει «Οι Σχολές θα αποτελούνται από τα τρέχοντα Τμήματα Προσχολικής και Δημοτικής Εκπαίδευσης και τους Τομείς Παιδαγωγικής (στα πανεπιστήμια που υπάρχουν)». Εκτός των άλλων, σημαίνει τη διάλυση Τμημάτων (ΦΠΨ) και Σχολών; Το ΕΚΠΑ είναι σαφώς αντίθετο σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Βεβαίως η αρχική παιδαγωγική και διδακτική επάρκεια πρέπει να αποτελεί μέρος μιας συνεχούς δια βίου εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών —την οποία η πολιτεία οφείλει να σχεδιάζει, να οργανώνει και να ανανεώνει— και, από αυτή την άποψη, συμεριζόμαστε ορισμένους από τους προβληματισμούς που διατυπώνονται στο σχετικό κείμενο της επιτροπής. Η αρχική ΠΔΕ επάρκεια, ωστόσο, είναι αρχική επάρκεια νέων επιστημόνων και δεν μπορεί να ταυτίζεται με μία σε βάθος εξειδίκευση η οποία πρακτικά θα σημαίνει ενδεχόμενες δυσανάλογες επιβαρύνσεις των πανεπιστημιακών προγραμμάτων σπουδών με επιπλέον μαθήματα παιδαγωγικής και διδακτικής. Το συγκεκριμένο ζήτημα αντιμετωπίζεται στο κείμενο της επιτροπής με μάλλον ασαφή και συγκεχυμένο τρόπο. Πολύ περισσότερο η διδακτική και παιδαγωγική επάρκεια δεν μπορεί να δοθεί στο πλαίσιο μεταπτυχιακών σπουδών και ανάλογων προγραμμάτων ή Σχολών.

Μοριοδότηση των τυπικών προσόντων: Ένα τελευταίο σημείο στο οποίο κρίνουμε απαραίτητο να επιμείνουμε είναι αυτό της **μοριοδότησης των τυπικών προσόντων εκείνων οι οποίοι θα συμμετάσχουν σε διαγωνισμούς για την πρόσληψη εκπαιδευτικών**. Στη **σελ. 46** του κειμένου της επιτροπής, όπου γίνεται λόγος για τις Σχολές Εκπαίδευσης, την ίδρυση των οποίων εισηγείται η επιτροπή, γράφεται ότι τα μεταπτυχιακά προγράμματα που θα προσφέρονται από αυτές τις Σχολές «**θα αναγνωρίζονται ως σημαντικό εφόδιο μέσω αυξημένης μοριοδότησης από την πολιτεία στις διαδικασίες επιλογής εκπαιδευτικών. Η μεγάλη διαφορά σε σχέση με τα άλλα μεταπτυχιακά (τα οποία θα αναγνωρίζονται επίσης με μικρότερη μοριοδότηση) θα είναι η εστίαση στην πρακτική άσκηση μεγάλης έκτασης.**» Θεωρούμε την προσέγγιση αυτή ιδιαίτερα προβληματική, καθώς διαχωρίζει και ταξινομεί τους μεταπτυχιακούς τίτλους με βάση την ποσότητα πρακτικής άσκησης που προϋποθέτουν και όχι με βάση κάποιο όσο το δυνατόν πιο καθολικό και αξιολογικό επιστημονικό κριτήριο. Με αυτόν τον τρόπο πρακτικά και θεσμικά υποβαθμίζονται οι μεταπτυχιακοί τίτλοι στα γνωστικά αντικείμενα προς όφελος των τίτλων Παιδαγωγικής και Διδακτικής.

Μια ανάλογη ρύθμιση είχε περιληφθεί παλαιότερα και στο Ν. 3848/2010 (άρ. 3, παρ. 1, περ. β', εδ. 5-8)· σύμφωνα με την οποία, στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ για την κατάρτιση πίνακα κατάταξης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η μοριοδότηση των μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών στα γνωστικά αντικείμενα ενός επιστημονικού κλάδου ήταν κατώτερη από τη μοριοδότηση των μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών στη διδακτική των γνωστικών αυτών αντικειμένων. Η ανωτέρω θεσμική υποβάθμιση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις και τελικώς ήρθη με τον Ν. 4186/2013, κατά τον οποίο οι μεταπτυχιακοί τίτλοι ενός τουλάχιστον ακαδημαϊκού έτους μοριοδοτούνται με τον ίδιο ακριβώς αριθμό μορίων, ανεξάρτητα από το εάν εμπίπτουν στα γνωστικά αντικείμενα ή στη διδακτική των κλάδων ή των ειδικοτήτων. Μια εκ νέου αυξημένη μοριοδότηση των μεταπτυχιακών τίτλων των Παιδαγωγικών Τμημάτων και Τομέων —υπό τη σκέπη ή όχι μιας Σχολής Εκπαίδευσης— δεν θα σήμαινε παρά την υποβάθμιση των μεταπτυχιακών τίτλων που προσφέρουν τα Τμήματα όπως, για παράδειγμα, το Φιλολογίας, το Ιστορίας και Αρχαιολογίας, το Μαθηματικών και άλλα ομόλογα Τμήματα, και την υποτίμηση των αποφοίτων των οικείων ΠΜΣ.

Σχετικά με το Κείμενο της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής με τίτλο «Εθνικός και κοινωνικός διάλογος για την παιδεία – Διαπιστώσεις, προτάσεις και χρονοδιαγράμματα υλοποίησης»

Στις σελίδες 52-60 του κειμένου με τίτλο «Εθνικός και κοινωνικός διάλογος για την παιδεία – Διαπιστώσεις, προτάσεις και χρονοδιαγράμματα υλοποίησης» της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών

Υποθέσεων της Βουλής καταγράφονται απόψεις σχετικά με την Εκπαίδευση/Μετεκπαίδευση Εκπαιδευτικών.

Βασική θέση-πρόταση της Επιτροπής είναι ότι το πτυχίο των Τμημάτων, που οδηγούν στην εκπαίδευση, δεν θα διασφαλίζει πλέον τη δύναμη πρόσβαση σε αυτήν. Μετά τη λήψη του πτυχίου, όσοι επιθυμούν να υπηρετήσουν στην εκπαίδευση, θα παρακολουθούν πρόγραμμα παροχής πιστοποιητικού παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας διάρκειας ενός έτους.

Η παραπάνω θέση-πρόταση της Επιτροπής, εκτός από τα μεγάλα πρακτικής φύσης ερωτήματα που προκαλεί (αριθμός εκπαιδευομένων, με δεδομένο το πλήθος των ενδιαφερομένων αποφοίτων, διδακτικό προσωπικό, υποδομές, χώροι) εγείρει επίσης τους εξής προβληματισμούς:

- Η θέση-πρόταση της Επιτροπής για εξασφάλιση της ΠΔΕ μετά το πέρας των βασικών σπουδών εκείνου του πτυχιούχου που συνειδητά επιλέγει να υπηρετήσει την εκπαίδευση, βεβαίως και ενδυναμώνει την επιστημονική ταυτότητα και την ερευνητική φυσιογνωμία του υποψηφίου εκπαιδευτικού, αλλά υποβαθμίζει τον ρόλο του και τη θέση του ως εκπαιδευτικού. Στις σελίδες 55 και 56 του κειμένου παρατίθενται όλες εκείνες οι γνώσεις, τεχνικές, δεξιότητες και ικανότητες που πρέπει να αποκτήσει, να υιοθετήσει να αναπτύξει και να εφαρμόσει αντίστοιχα ο σύγχρονος εκπαιδευτικός, ώστε να θεωρηθεί αποτελεσματικός τόσο στο πλαίσιο της σχολικής αίθουσας όσο και στο επίπεδο της σχολικής μονάδας. Ωστόσο, ο ένας χρόνος φοίτησής του σε πρόγραμμα παροχής πιστοποιητικού παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας υποτιμά αυτό που το κείμενο επιδιώκει να αναβαθμίσει, εφόσον ο ένας χρόνος κρίνεται ανεπαρκής, ώστε να καλλιεργηθεί και να κατακτηθεί εκείνη η κουλτούρα του σχολείου και της εκπαίδευσης, που θα υποστηρίξει τον αποτελεσματικό δάσκαλο. Αντίθετα, η δυνατότητα, την οποία έχουν σήμερα οι φοιτητές των Πανεπιστημιακών Τμημάτων, που δύναμει οδηγούν στην εκπαίδευση, να παρακολουθούν κατά τη διάρκεια και των τεσσάρων ετών των σπουδών τους μαθήματα, τα οποία διασφαλίζουν την ΠΔΕ, όπως ορίζει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, διαμορφώνει πιο εύκολα κουλτούρα εκπαίδευσης: δίνει την ευκαιρία και τη δυνατότητα στον υποψήφιο να προσεγγίσει σταδιακά την πληροφορία που του παρέχεται, να την ενσωματώσει στο γνωσιακό του υλικό συνδυάζοντάς την με το μελετώμενο επιστημονικό αντικείμενο εξειδίκευσης, να την συμπληρώνει, να την αμφισβητεί, να την διευρύνει σε μικρο-, μεσο- και μακρο- επίπεδο, τα οποία δεν μπορούν να αποδεσμευτούν από τον άξονα της χρονικής ευρύτητας. Επομένως, τα μονοετή προγράμματα σπουδών δεν προσφέρουν κατάρτιση, όπως το κείμενο επιδιώκει να υποστηρίξει. Τέτοια προγράμματα λειτουργούν κυρίως ως επιμορφωτικά.
- Ο υποψήφιος εκπαιδευτικός δεν μπορεί να αποφασίσει συνειδητά, όπως αναφέρεται στο κείμενο, για την επαγγελματική του επιλογή χωρίς να έχει προηγηθεί ώσμωση του σχολικού περιβάλλοντος και των απαιτήσεών του. Και αυτήν την ώσμωση την προσφέρει το τετραετές προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών μέσω του οποίου ο υποψήφιος εκπαιδευτικός προσεγγίζει σταδιακά την εκπαίδευση και το σχολείο, κύριο εκφραστή της.
- Η άσκηση των υποψηφίων εκπαιδευτικών οφείλει να είναι «διδακτική άσκηση». Ο όρος «πρακτική διδακτική άσκηση», όπως αναφέρθηκε παραπάνω και για το κείμενο των «Πορισμάτων», δεν θεωρείται δόκιμος και δεν εκφράζει αυτό που επιδιώκεται κατά την προπτυχιακή εκπαίδευση των υποψηφίων εκπαιδευτικών: τη συμμετοχή τους στη σχολική ζωή και τη συν-διαμόρφωσή της και όχι απλώς την παρακολούθηση των όσων συμβαίνουν εντός και εκτός της σχολικής αίθουσας.
- Στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών των σχετικών Πανεπιστημιακών Τμημάτων η διδακτική άσκηση των φοιτητών υλοποιείται σε ένα ακαδημαϊκό εξάμηνο, το οποίο δεν θεωρείται πάντοτε επαρκές. Πώς είναι δυνατόν σε ένα ακαδημαϊκό έτος να συρρικνωθούν και οι θεωρητικές παραδόσεις, οι οποίες πρέπει να προηγηθούν και να ολοκληρωθούν πριν τη διδακτική άσκηση, και η δημιουργική ένταξη των υποψηφίων εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα; Ο τετραετής

προπτυχιακός κύκλος σπουδών διασφαλίζει αποτελεσματικότερα την έγκαιρη ολοκλήρωση της θεωρητικής κατάρτισης, το χρόνο που ψυχοπαιδαγωγικά θεωρείται απαραίτητος για την παγίωση της πληροφορίας και την κάθε είδους προετοιμασία - συναισθηματική, «εργαλειακή», ψυχοκινητική, γνωστική - για την υλοποίηση της διδακτικής άσκησης.

- Με έμμεσο τρόπο αποδυναμώνονται ή και δεν κρίνονται λειτουργικά και χρηστικά πλέον τα αρμόδια, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, Πανεπιστημιακά Τμήματα, τα μέλη ΔΕΠ των οποίων θεωρούνται κατάλληλα να υποστηρίζουν θέματα παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας είτε σε άλλα Τμήματα είτε, κυρίως, στους φοιτητές των Τμημάτων αυτών, οι οποίοι και φαίνεται, αν και ασαφώς, να μην έχουν πλέον επιστημονική ταυτότητα. Αν από τα Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Προσχολικής Αγωγής και ΦΠΨ της χώρας αφαιρεθούν τα μαθήματα παιδαγωγικού και διδακτικού περιεχομένου, τα προγράμματα σπουδών καταρρέουν, τα Τμήματα οδηγούνται σε κατάρνηση και χιλιάδες πτυχιούχων ή/και φοιτητών δεν έχουν πλέον επιστημονική ταυτότητα. Επιπλέον, προβληματίζει η δυνατότητα διάθεσης και απορρόφησης των μελών ΔΕΠ των Τμημάτων αυτών σε μονοετή προγράμματα σπουδών.
- Στο κείμενο αναφέρεται, έστω και ως παράδειγμα, μόνο το πρόγραμμα πιστοποιητικού παιδαγωγικής και διδακτικής επάρκειας της ΑΣΠΑΙΤΕ, και αγνοείται το γεγονός ότι σε όλη την Ελλάδα παρέχονται παρόμοια προγράμματα από ΑΕΙ (ΕΚΠΑ, ΟΠΑ, Πανεπιστήμιο Κρήτης).
- Ως προς την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εντύπωση προκαλεί το γεγονός της μη σύνδεσης της επιμορφωτικής διαδικασίας των εκπαιδευτικών με τα ΑΕΙ της χώρας, τα οποία είναι στελεχωμένα με εξαιρετο προσωπικό ικανό να προσφέρει υψηλού επιπέδου επιμόρφωση και να διασφαλίσει τη σύνδεση θεωρίας και πράξης, σχολείου και Πανεπιστημίου, σε μια εποχή που η συνεργασία και οι ομάδες μάθησης επιδιώκονται, αλλά μόνο θεωρητικά.

Συμπεράσματα – Προτάσεις Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ

- Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο είναι απολύτως ικανοποιητικό και καλύπτει τους αποφοίτους τόσο των Τμημάτων που παρέχουν την ΠΔΕ από το πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών τους όσο και τους υπολοίπους, καθώς επίσης και τους αποφοίτους των παλαιότερων του 2013 ετών. Προτείνουμε, επομένως, τη διατήρηση και εφαρμογή του νόμου του 2010 με τις τροποποιήσεις του νόμου του 2013 για την απαραίτητη αρχική παιδαγωγική και διδακτική επάρκεια. **Αίτημα αποτελεί η μη αλλαγή της ισχύουσας νομοθεσίας. Στο πλαίσιο αυτό, τα Τμήματα που έχουν εξασφαλίσει την ΠΔΕ βάσει της ανωτέρω νομοθεσίας πρέπει να αναγνωρίζεται ότι συνεχίζουν να την παρέχουν στους αποφοίτους τους, όπως αυτό συμβαίνει έως και σήμερα.**
- Η εισαγωγική επιμόρφωση συνιστά μια πρόσθετη και χρήσιμη διαδικασία για τους πρωτοδιοριζόμενους εκπαιδευτικούς.
- Οι σχεδιαζόμενες Σχολές Εκπαίδευσης δημιουργούν έντονους προβληματισμούς καθώς είναι, επιπλέον, ασαφείς η αποστολή και η οργάνωσή τους.
- Η υπαινικτική αναφορά σε κατάρνηση ή διάλυση πανεπιστημιακών Τμημάτων, χωρίς εις βάθος μελέτη τόσο της ισχύουσας κατάστασης όσο και των προβλημάτων που κάτι τέτοιο πρόκειται να δημιουργήσει, αντίκειται σε αρχές καλής συνεργασίας και ακαδημαϊκής δεοντολογίας, δεν απορρέει από ερευνητικά δεδομένα, δεν συνοδεύεται από επιστημονική τεκμηρίωση και θέτει σε μεγάλο κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία των ΑΕΙ.

Η Κοσμήτωρ

Καθηγήτρια Ελένη Καραμαλέγκου